

KMETOVALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 13.

V Ljubljani, 1. septembra 1884.

Leto I.

Program

o razstavi goved in delitvi premij za govejo živino, ki bode v Krškem 1. oktobra 1884.

Visoko c. kr. ministerstvo kmetijstva je na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske blagovolilo dovoliti, da se v Krškem za dolensko stran napravi delitev premij za govejo živino, in je v ta namen podarilo spodaj navedene državne premije.

Cilj in konec tej razstavi in delitvi premij je:

- Da se živinorejci te strani dežele in pa cele Kranjske s primerjanjem goved različnih krajev spodbujajo k napredku o živinoreji in o njem potučijo;
- da se razvidi vspeh, ki se je vzlasti s pripomočjo državne podpore dosihmal dosegel pri reji naše domače goveje živine;
- da se gledé na postavo zoper govejo kugo od leta 1879. več goveje živine izredi in oživi kupčija z domačo živino ne le domá na Kranjskem, temuč tudi v vnanje dežele.

1. Pravico do premij v Krškem imajo vsi živinorejci okraja kovčevskega, litijskega, novomeskega, krškega in črnomaljskega.

2. Na razstavo pripeljana živina se postavi na določeni prostor pred meščansko šolo. 1. oktobra do 9. ure dopoldne mora pa vsa živina na mestu razstave biti, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave na ograjah privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali deklo, ki živini streže.

3. Živina, katera hoče premije deležna postati, mora najmanj uže pol leta lastnina tistega gospodarja biti, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričalom svojega županstva, vrh tega pa tudi imeti za vsako živinče potni list.

4. Razsojevalci se izberó po dotičnem pravilniku c. kr. ministerstva kmetijstva in ravnali se bodo pri premiranji po propisih za to določenih.

5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da bode spolnil vse, kar imenovani ministerski pravilnik veleva.

6. V razstavo se smejo privedi:

- živina izvirnega Marijadvorskega, Muriškega, Belanskega in Pincgavskega plemena;

b) mešana živina imenovanih 4 plemen, ali pa tudi z drugimi žlahnimi plemeni in pa čisto domača živina, in sicer:

junci (biki), ki imajo vsaj dva stanovitna sprednja zobá,

telice, ki imajo vsaj dva stanovitna sprednja zobá,

možne krave, ki so imele eno, dvoje, tri, štiri ali k večem 5 telet.

7. Za izvirna plemena so odločene premije tako-le:

I.	Premije za bike:	ena za 40 gld.	. 40 gold.
II.	" " "	ena za 30 " "	30 " "
III.	" " "	dve po 20 " "	40 " "
I.	" " telice:	ena za 25 " "	25 " "
II.	" " "	ena za 20 " "	20 " "
III.	" " "	dve po 15 " "	30 " "
I.	" " krave:	ena za 25 " "	25 " "
II.	" " "	ena za 20 " "	20 " "
III.	" " "	ena za 15 " "	15 " "

Skupaj . 11 premij . . 245 gold.

Za lepo mešano živino in za domačo živino so odločene premije tako-le:

I.	Premije za bike:	ena za 30 gld.	. 30 gold.
II.	" " "	ena za 20 " "	20 " "
III.	" " "	dve po 15 " "	30 " "
I.	" " telice:	ena za 25 " "	25 " "
II.	" " "	ena za 20 " "	20 " "
III.	" " "	dve po 15 " "	30 " "
I.	" " krave:	ena po 25 " "	25 " "
II.	" " "	ena po 20 " "	20 " "
III.	" " "	dve po 15 " "	30 " "

Skupaj . 12 premij . . 230 gold.

8. Popoldne dne 1. oktobra se bodo premije slovesno delile; zato se ima vsako živinče, katero premijo dobi, na premijšče pripeljati.

Dodatek. Dopoldne 2. oktobra t. l. bode tudi c. k. deželna komisija za konjerejo delila konjske premije za okraje Krško, Novomesto in Črnomelj.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 22. avgusta 1884.

Karol baron Würzbach-Tannenberg l. r.,
predsednik.

Gustav Pirc l. r., tajnik.

Godenje lanú v mrzli vodi.

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

To godenje se v kemičnem obziru od rôsnega le v tem razločuje, da pri prvem zlezeč, kateri likovna lakna med seboj in z lesom veže, bolj strohni, pri vodnem gojenji ne strohni, ampak popolnem segnjije. Vspehi se pa, kakor smo uže videli, bistveno razločujejo; v tem pa razun kemičnega procesa gre hvala tudi pravemu obravnavanju.

Pravo obravnavanje naj v sledečem priobčim:

Za vod o gojenje je, kakor uže imé kaže, pred vsem voda potrebna.

Voda je zeló vsaka dobra, samo da ni pretrda in ne premrzla. Po takem je dobra voda iz daleč izvira-jočih rek, potokov in studencev, voda iz jezer, bajaranjev itd.

Kar se gorkote gojilne vode tiče, je ne sme manj biti kakor 10 stopinj R.; čem gorkejša, tem boljša. Ako je mrzlejša znabiti zavoljo bližnjega izvirka, potem jo je treba pred rabo v nalašč narejenih širokih in plitvih bajerjih solnčnim žarkom razpostaviti, da jo segrejejo.

Pretrda ali sploh trda voda, kakor so, na pr., voda iz vodnjakov (štirni), ni za rabo, naj bi tudi še tako gorka bila.

Na to, da je vodna presna, bistra in čista, ni celó nič gledati, kajti še celó želeti je, da ni presna in čista, ampak nekoliko stala in kalna. Naj tudi od prestalosti uže nekoliko smrdi, nič ne dé, še boljša je, ker se lan v njej hitreje dogodi.

Če torej posestnik ima pripravno vodo, potem treba skrbeti za osnovo godilnice, katera je tam na mestu, kjer se voda lahko napelje in odpelje. Velikost godilnic in njih število odvisi od množine lanú, kateri se ima goditi.

Godilnice same so štirivoglate jame; dolgost in širokost se ravná po množini lanú, globočina pa mora vedno enaka biti, to je, 4 čevlje do 4'½. Poglavitni pogoj dobre godilnice je pa to, da drži vodo. Tudi lahko do čistoga se mora voda izpustiti dati, in ravno tako zopet naliti. Ako je svet, kjer se ima godilnica osnovati, tak, da ne spušča vode skozi, kakor je, na primer, ilovnati svet, potem je mogoče najboljši kup delo izpeljati. Pri takih okoliščinah, ako se na lepoto ne gleda, ni treba družega kakor stene z vrhjem ali družim lesom zaplesti, da se zemlja ne more v vodo posipati in tako nesnago delati. Tako narejen koš pa mora biti trden, kar se posebno s tem doseže, da se debeli koli ali rebri zabijejo. Tla se morajo z deskami, najboljši kup so mužlerji, pokriti, sicer se po hoji blato dela. Vrh tega ne sme lan nikdar na prosto zemljo priti, sicer gnjije.

Da se deske ne vzdignejo, kedar se voda napelje, treba je 3 do 4 palce v četirji debele tramiče podložiti, 2 do 3 čevlje saksebi na tramiče se potem deske pribijejo. Da se pa deske s tramiči vred ne vzdignejo, je treba, da vsak tramič na obeh konceh vsaj 5 palcev pod košem seže v steno.

To je najprostejša, torej tudi najcenejša godilnica.

Uže draža in lepša se naredi, ako se tudi stene, namesti s košem, z deskami obdajo, ali če se vsa obzida, to je gotovo še najboljše.

Tako je mogoče na svetu delati, kateri vodo drži, ako pa svet vodo spušča, treba je utrditi ga. To se najlozje doseže s tem, da se vsa jama obzida, tla s kamnenim tlakom pomostijo, in vse skrbno s cementom omeče. Tlak pri t acih godilnicah še z deskami pokriti, je nepotrebno delo.

Ko je godilnica dovršena, potem nastane vprašanje, kako lan v njo zložiti? Da je lan zrel ali pa zelen, to nima na zlaganje celó nič vpliva, kajti zloži se, kar se stanja šopkov in njihove gostosti tiče, vse enako. Vendar nastane lahko v tem razloček ta, da se ne postavljajo snopiči naravnost v jamo, ampak v neke štirivoglate, iz tramičev in remeljnov izbite in v jamo položene plave, ali pa v velike kadi, katere tudi druga štric druge v jami stojé. Pri dobro osnovanih godilnicah, je pa uno kakor to nepotrebno.

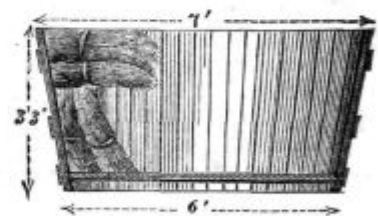
Kaj dobro služijo plavi, ako bi kdo hotel lan v kakem jezeru, bajerji, ali pa še celó v kaki počasi tekoči reki goditi, kar se tudi sem ter tje najde. Kadi so kaj dobre v krajih, kjer zeló manjka vode, kajti z njih pomočjo se lahko zraven najmanjšega studenca še lahko godí, ako se na suho postavi, z lanom nabaséjo in potem počasi z vodo napolnijo. Da se plavi med gojenjem ne vzdignejo, jih je treba ali dobro obložiti, kar se zgodi, ako se na nabasan lan deske položijo, na te pa kamenje, ali pa se morajo na tla ali v stene zabite količe privezati.

Naj so proste godilnice ali pa s plavi in kadmi, vedno veljá o skladanji lanú sledeče:

Ako se ima zelen lan goditi, vzamejo se šopki, kakoršni so se po riflanji naredili, ter se začno na eni strani ali pa na enem koncu jame s koreninami v zrak ali pa narobe, kar se dá tesno eden do družega postavljati. Razvezati se ne smejo.

Ravno tako se ravná s suhim lanom; tudi tukaj se snopiči, potem ko se je velik s slamo prevezani snop razvezal in slama proč vrgla, stojé kar je le mogoče, tesno v jamo, plav ali kad stlačijo, dokler ni ves prostor poln. Ko je enkrat vse napolnjeno, potem se površje lanú s slamo pokrije, na katero se potem desak in kamenja naloži. Ako je lan kratek, se smete tudi dve legi druga vrh druge napraviti. Prva spodnja stoji na koreninah, druga zgornja z vrhi na vrhah spodnje. Kadi se tudi tako polnijo, da se prostor ne zametuje, tedaj se vrh prve stoječe lege še druga in tretja ležeča napravi.

Podobica kaže kad z dodanimi merami, v kateri so vse tri lege naznanjene.

Da se kadi z vodo napolnijo, ima vsaka na dnu veliko luknjo. Desak in kamenja je treba naložiti tudi vrh slame, kakor pri plavih. Pri polnjenji godilnic je treba dobro paziti, da se v eno godilnico vedno enak lan deva; kajti kdor bi hotel v eni in isti, na primer zelen in suh lan ob enem goditi, bi bilo to jako napačno, zelen lan je dosti poprej zadosti godán kakor pa suh. — Ko se godán lan pobira, je treba vodo iz godilnice izpustiti; med tem časom pa, ko vode v jami ni, ostali lahko segnjije, kar je jako škodljivo. Ravno to veljá tudi položenem lanú, kateri se, kakor smo uže slišali, veliko poprej dogodi, kakor pa drugi. Kedar je godilnica popolnem natlačena, potem se še le voda v njo spušča, tako dolgo, da kakih 6 palcev čez lan stoji. Ako voda upade, je je treba zopet toliko napeljati, da doseže poprejšnjo visokost. Da bi voda vedno dotekala, ni dobro, ker potem se voda le hladi.

Malo dni potem, ko se je godilnica z vodo napolnila, se prične voda rumeniti in peniti, to je najboljše znamenje, da se je kemična krojitev uže pričela. To znamenje se potem od dne do dne bolj razvija, v malo dneh se zasliši tudi neko barklanje, in voda prične neprijetno dišati.

Kedaj je lan zadosti godán, to je, v koliko dneh, to se ne more prav zanesljivo naprej povedati, kajti to je odvisno od vodne toplote. Če je vreme toplo, toraj tudi voda, je mogoče, da je lan v 8 dneh, in lahko še poprej, popolnem godán. Ako je pa voda hladna, tudi 10 do 14 dni lahko preteče. Čeravno se ne more naravnost povedati, ta in ta dan bo gojenja zadosti, to nič ne dá, saj poglobitna reč pri vodnem gojenji je le „pozvati zadosti godán lan“, naj si bode to, kakor hoče; od tega le je odvisna dobrota prihodnjega prediva. Se ve da je moral biti lan brez pogrška.

Prehitro iz godilnice pobrani lan se slabo tare, kar je vzrok, da odpade pri sledečem omahavanju z lesom tudi dosti lika, ker se ga še preveč drži. (Omahavanje je delo, katerega večina naših kmetovalcev ne pozná, kaj več o tem sledi drugi pot.)

Prepozno iz godilnice pobrani lan pa uže gnjiloba prevzame, in to je krivo, da vso trdnost zgubi. Iz tega se razvidi, da je silo važno to, da se spozna ravno zadostno godán lan; zato bode gotovo prav, da natanko povemo, kako se ima o tem skušnja vršiti.

Ako je prav gorko vreme, je dobro, da se gre uže četrti ali peti dan k godilnici po skušnjo, to je, ena pest stebel se ven petegne in opazuje, kako so se stebela spremenila. Če se loči lik, kateri se ima od vrha proti koreniki izmed posameznega stebela potegniti, nerad, in ne ves naenkrat v podobi traka, ampak le v posameznih debelejših nitih; potem je gotovo, da lanú še dosti manjka. Taka skušnja se mora pa na več steblih ponoviti, na debelih kakor tudi na drobnih (debela so nekoliko pred godna). Čez dva ali tri dni je treba zopet poskušati. Ako se lik uže rajše in tudi bolj skupno trakasto loči, je to uže boljše znamenje, izdatno pa le še ni. Da se še bolje prepričamo, pričem da je, treba poskušati slečeno steblo zlomiti. Če se ne dá zlomiti, ampak le nagniti, sme se zopet reči: „lan nima še zadosti.“ Še le takrat, kedar se lik kaj rad in ves na enkrat v podobi traka od stebela loči, steblo ob skušnji prelomi in kaj rado in z glasnim pokom odpade tako, da se ga ne ena nitka ne drži, takrat še le se sme reči: „lan ima zadosti, vèn ž njim“. Ta zadnja skušnja pa se mora izvršiti na debelih in drobnih steblih enako. — Tudi ne zadostuje to, da se le ena pest stebel skušnji podvrže, ampak potegniti se morata cela dva šopka ven, to je eden iz srede in drugi od kraja. Ako so znamenja na obeh skozi in skozi enaka, potem je čas, vodo koj izpustiti, in lan daljnemu obdelovanju podvreči.

Za posebno dobro znamenje dognanega gojenja je, ako se na krivih steblih zapazi, da se je lik sam po sebi od krivega lesa ločil, tako steblo je loku na goli podobno.

Prvo delo po dovršenem gojenji je to, da se snopečki na lahko, tako, da se ne razvežejo, na breg spravijo, da se voda nekoliko odcedi. Uže čez kake tri ure ali pa še poprej, se smejo začeti majhne okrogle kapelice delati (vsak šopek dá eno kapelico). V majhnih kapelicah se ima lan posušiti; da se pa to lahko zgodi, mora biti prostor, na katerem so kapelice postavljene, zračen in sence prost.

Iz mokrih, zeló polzlih stebel kapelice napravljati in postavljati, zdi se na prvi hip, da ni mogoče, a vendar gre. Vzame se namreč snopeč in se nese na

ono mesto, kjer ima prihodnja kapelica stati. Tu se na tla poleže in vez skoro do vrha potegne. Ko je to storjeno, potem ni treba družega, kakor vrh z levo roko nekoliko v znak vzdigniti in trdno držati, z desnico pa blizo polovico šopka, kar je mogoče, proti desni nogi po tleh razširiti.

Na to se prime vrh z desno roko, in z levo se druga polovica šopka, kar se dá, proti levi nogi razširi. Ako se konečno vrh vzdigne, stoji uže dovršena kapelica.

V tako postavljenih kapelicah ostane lan varen, dež mu ne more škoditi.

Kedar je vnanja stran suha, je tudi čas kapelice obrniti, tako, da pride notranja stran za vnanjo.

Kedar je lan dobro godán, se lahko koj, ko je suh, pod streho spravi; ako je še premalo suh, lahko se za nekoliko dni po trati razgrne, kjer se gotovo popravi. Belgijanci razgrnejo vsak lan, naj je še tako dobro goden, po trati, da se nekoliko obeli. To delo zovejo drugi „drugo beljavo“, katero se pa pri vsacem lanu skoro ne dá izvršiti, akoravno je res koristno.

Godni in dobro posušeni lan je po takem za daljno izdelovanje pripravljen.

Razstava kmetijskega orodja, kmetijskih strojev v Ljubljani.

Kamor koli se človek na deželo podá, povsod ima priliko slišati, kako kmetovalci tožijo, da ni mogoče delavcev dobiti, in da so tisti, kateri se še udobé, strašansko dragi. To je pa še posebno v bližini mest in trgov, v katerih se je dosti obrtnikov naselilo, raznih tovarnic zgradilo, običajno. Kaka težava je bila letos na pr. v ljubljanski okolici za seno, posebno pa žito spraviti? — Žanjic ni bilo skoro za dobiti, plačevati se jim je moralo pa vrh hrane 80 kr. do 1 gold. na dan. To je pač nezaslišana dragina. Kmetovalce se je slišalo sploh tarnati in reči: „vsega tega je tista prokleta cigarfabrika kriva“. In prav so imeli, tovarna za smodke, pa tudi vse druge tovarne v Ljubljani in okolo nje potrebujejo dosti delavcev, kateri se iz dežele iz kmetijskega stanu rekrutirajo.

Pa, kakor gre kmetovalcem v ljubljanski okolici trdo za delalce, tako gre tudi onim okolo Trsta, Gorice itd.

Obrtnija, velika stavbeniška podvzvetja in pa vrh tega še vojaščina, vse to pobira kmetovalcem delavne sile. Ker se pa ne dá misliti, da bi naštetih vzroki velicega pomanjkanja kmetijskih delavcev danes ali jutri odpadli; ker je pač sigurnejši, da se bodo še povišali — je gotovo uže čas, da premišljujemo, kako bi kmetovalcu drugače iz stiske pomagali? Vse, kar naš kmetovalec danes okolo velicnih mest, in skoro sploh vsled pomanjkanja delavcev, in dosledno temu vsled draginje delalnih sil čutiti mora; morali so čutiti tudi kmetovalci družih dežel, osobito Česke uže zdavno. Toda oni so si s tem pomagali, da so, kjer le mogoče, boljša orodja, posebno pa stroje na pomoč vzeli. In, kar so oni storili, storiti morajo tudi naši kmetovalci — ako hočejo s poljedelstvom še izhajati. Da pa zamorejo oni to storiti, da zamorejo po boljšem orodju, posebno pa po kmetijskih strojih seči; je neobhodno potreba, da se jim pod pazduho seže. Ni treba v ta namen denarne podpore deliti, zadostovalo bi uže, ako bi naša slavna c. k. kmetijska družba o pravem času — recimo ob košnji sena, žetvi žita — razstavo kmetijskega orodja in kmetijskih strojev osnovala ter jo pa

tudi koj, kar je glavna reč, s praktično poskušnjo orodja in strojev spojila. Taka razstava in poskušnja orodja in strojev ne stala bi skoraj nič, kajti dotični izdelovalci so pač jako hvaležni, ako se jim nakloni prilika, svoje izdelke javno pokazati. In na svoje stroške jih bodo pripeljali, skusiti dali, ter zopet odvedli. Pa naj ima tudi kmetijska družba magari 500 gold. stroškov, kaj pa je to, v primeri k velikanski koristi, katere bi razstava in skušnja za naše kmetijstvo bilo. Koliko kmetovalcev bi se prepričalo, kako veliko boljše in hitrejše delo, na pr. nov, po postavah mehanike sestavljeni železni plug memo starega lesenega, opravlja? Koliko bi se snidelo pri razstavi in poskušnji posestnikov, kateri bi se prepričali, da je setev s pomočjo sejalnega stroja veliko boljše memo one s prosto roko? In omislili bi si ga nekateri sami, drugi v društvu.

Koliko gospodarjev bi po taki razstavi in poskušnji do prepričanja prišlo, da je pač vsaj desetkrat praktičnejše žito s koso kositi, kakor pa z srpom žeti; uže celo pa, da se pri velikem posestvu stroj za košujo trave in žita jako izplača, ne manj pa tudi pri manjšem, ako se gospodarji gledé kupa stroja združijo. Koliko gospodarjev se bode pri razstavi in poskušnji strojev prepričalo, da je veliko pametnejši žito z ročno mlatilnico, posebno pa z kolovratom (Göppel) gonjeno mlatiti, kakor pa s cepci itd.

Utegnilo bi se ugovarjati, da take razstave in poskušnje niti treba ni, ker je tako vse polno cenikov dotičnih fabrikantov po deželi, ker se uže taki stroji po knjigah in časnikih priporočajo. To je vse res, ali da vse to še ne izdâ, spričuje pa tudi cela dežela, kajti sicer bi ne bili kmetiški stroji pri nas še skoro tako reiki kakor bele vrane. Kmetovalci so večinoma „Tomaži“. Oni hočejo prej videti, kakošna je kaka reč, da, skusiti jo hočejo še le, prej kakor si jo omislijo. In prav imajo, da tako delajo, kajti najtežje zaslužen je pač kmetiški zaslužek. Veliko hvale bodo vedeli gotovo kmetovalci Kranjske slavni c. kr. kmetijski družbi, ako ne bode s tem člankom edino le gosp. vredniku „Novic“ vstreženo. R. — c.

Razstava čebelarstva in sadjerejskega društva v Lescah.

V nedeljo 17. avgusta ob 10. uri dopoludne otvorilo je čebelarsko in sadjerejsko društvo za Kranjsko svojo prvo razstavo sadja, čebel in pri umni čebeloreji potrebnih orodij, priprav in strojev.

Društveni predsednik gosp. Modic predstavi zbranimu občinstvu gosp. okrajnega glavarja Dralko, ter ga naprosi, da blagovoli otvoriti razstavo. Gospod okr. glavar pozdravi občinstvo kot zastopnik visoke c. kr. vlade, razloži pomen današnje razstave ter zakliče trikraten „živijo“ Nj. Veličanstvu presvitlemu cesarju, kot prvemu pokrovitelju kmetijskega stanu. Potem govorita še g. dr. Vošnjak v imenu deželnega odbora kranjskega in g. tajaik Gustav Pirc v imenu glavnega odbora c. k. kmetijske družbe.

Po otvorjenji razstave pričelo se je ogledovanje razstavljenih predmetov. Zanimiva razstava bode o. prta obiskovalcem do 23. avgusta. V nedeljo 24. avgusta dopoludne ob 10. uri bode pa izvršev premiranja; potem izžrebanje v ta namen nakupljenih razstavnih stvari, ob 12. uri skupni obed, potem izlet v Breznico, kjer se bode vzdala plošča v rojstno hišo prvega kranjskega čebelarja Antona Janže.

Nadrobno poročilo o razstavljenih predmetih priobčiti hočemo prihodnjic enkrat, za danes hočemo le

nekaj splošnega omeniti. Razstava ima biti čebelarska in sadjarska, v resnici je pa le čebelarska, kajti sadja ni skoraj nič razstavljenega, vzrok temu je, da čas razstave ni ugoden za gorenjske sadjarske razmere. Jako dobro se pa reprezentuje čebelarska razstava, katera kaže, da Slovenci niso čebelorejci začetniki, ampak da je ta stroka kmetijstva uže ukoreničena med našim narodom.

Mi zamoremo le častitati marljivemu odboru čebelarstva in sadjarskega društva k vspehu, katerega ima z razstavo; vspah imenovati se pa mora še toliko več, ker je to prvi poskus imenovanega odbora, na ta način napredek v čebeloreji razširjevati. Nedostatki, ki obstojé v tem, da je bila razstava na dan otvorjenja preslabo obiskana, da ni bilo tudi primerno dosti sadja razstavljenega in da bi tudi čebelarska razstava v oçigled na razmere slovenskega čebelarstva smela biti popolnejša, dajo se vprihodnje lahko in cenó odstraniti. Častiti odbor naj ne postopa preveč ponižno, kedar gré za korist društva, reklama v tacih zadevah dandanes mora biti in ni se je izogniti.

Da ni bilo sadja dovolj razstavljenega, kriv je neugoden čas, čebelarska razstava pa spet pozneje ne more biti, zato bi skoraj svetovali, da bi odbor priredil eno leto sadjarsko, drugo leto pa čebelarsko razstavo. Sadjarska razstava dá se primerno lahko prirediti in je slednjic dovolj, ako za sedanje razmere na Gorenjskem traja le en dan, ob enem se zdruzi s tako razstavo zborovanje društva, strokovna podučevanja, posebno spoznanje primernih sort, una poraba sadja, navod, kako sadje dobro prodati itd.

Nekaj o pospeševanju rodovitnosti pri prešičih.

Spisal Sv. Ij. Gavrilović, tajaik kr. sbske kmetijske družbe v Belemgradu.

Srbija je znana uže od nekdanj zaradi svoje kupčije in velike izvožnje prešičev. Tu je doma svetovno-znan šumadijanski prešič „mangulica“ (veçkrat napačno imenovan „knez Miloš“ ali „mangulica-prešič“.)

V velicah hrastovih in bukovih pragozdih, ki so se poprej nahajali v Srbiji, bilo je mogoče prirediti jako mnogo prešičev, in sicer zelo ceno. Ko so se pa veliki gozdi po malem iztrebili, prišel je tudi Srbiji kmalu čas, ko ni bilo več mogoče rediti prešičev po gozdnih pašah v tako obilni meri s želodom in žirom.

Od tega časa tudi ni mogoče prirediti si prešičev na tako priprost način, goniti jih namreč kar v gozd na pašo.

V Srbiji pa ni sedaj samo piča boljša, temveč tudi reja prešičev jako dobro napreduje.

Šumadijanski prešiči slovó zaradi dobrega, sočnatega, okusnega mesa in zaradi trpežnega ter cenjenega špeha (slanine), zaradi česar so posebno sposobni za napravo suhega (okajenega) mesa (Schinken). — Ker pa primeroma pozno dorastejo in se jako počasi debelé, se piča zadostno ne splača in ne splača tudi reja čistega plemena tako, kakor poprej. Opiraje se na poskušnje na Ogerskem, pariyo se zaradi tega uže dvajset do trideset let sem domači prešiči s hitro doraslimi, cenjenimi angleškimi. Tako se priredi prešičev, ki se hitro debelé, kakor tudi naglo dorastejo. Med tem, ko na Ogerskem mnogo takih prešičev pogine, se tega ne opazuje v Srbiji.

Ne bom pobijal laži, ki so raztrošene o srbskem prešiči. Omeniti hočem le, da nahajamo v Srbiji, v deželi, ki uže od nekdanj slovó po svojih prešičih, go-

tovo veliko skušnjo o reji prešičev. Gotovo bo zanimalo vsacega, kaj natančnega poizvedeti o teh skušnjah. Tako imamo najpoprej priložnost odgovoriti na vprašanje: Kako naj pospeši svinjorejec na podlagi skušnje na umeten način rodovitost pri svojih prešičih.

V to svrhu ravna se v Srbiji na nasleden, priprost in praktičen način. Po porodu sesajo praseta (pujski) dva meseca. potem se pa morajo odvaditi. Na to krmi se plemenska svinja s krepko, osoljeno in sploh dobro pičo. Kakor znano, bukajo se svinje uže dva do tri tedne po porodu. Po skušnji pa se ne sme svinja takoj spustiti k mrjasci, temveč pusti naj se dva ali tri dni bukajoča, skoraj do konca bukanja in še le potem se pusti svinja z mrjascem skupaj.

Ko je mrjasec enkrat k večem dvakrat skakal, se loči od svinje. Potem se loči plemensko svinjo, če je samo ta bila ubrejena (kar se navadno zgodi) od drugih svinj. Posebno se jo pa mora ločiti od drugih mrjasev, ker so ti jako kočljivi in pri plemenski, če tudi uže ubrejeni svinji zopetno bukanje pouzročijo. Ubrejeni svinji se pa ne sme več soliti piča. Med tem, ko je svinja breja, gojiti se jo mora jako skrbno in vrgla bo potem gotovo več praseta, kakor pri navadnih razmerah. Sicer nisem še imel priložnosti sam prepričati se o resničnosti teh „pravil“, pa uporabljajo se v Srbiji splošno kot dober in najgotovejši način, popraviti slabo rejo. Mislim, da tudi teorija temu stavila ne bode ovire.

O mlečnosti raznih plemen.

Spisal Fr. Povše, vodja kmetijske šole v Gorici.

(Konec.)

Pa tudi mleko takih krav ni prav varno, posebno surovo, nezavreto uživati, ker dokazani so slučajji, da so ljudje po mleku takih tuberkuloznih krav na pljučah zboleli; posebno otročičem, katerim je mleko glavni živež, je zelo nevarno tako mleko.

Tudi ni mleko takih krav tolsto in sladko, pač pa vedeno in polno apnenih solnin. Iz takega mleka se malo smetane nabere in tudi iz take smetane se le revno maslo vmede.

Da bodo tedaj krave res dajale dovolj in dobrega mleka, moramo na vse naštetu ozirati se in se ve da ne pozabiti na izrek, da krava pri gobcu molze. Zastonj boš, dragi prijatelj, sošteval vsakdanjo molžo ter pričakoval, da sošteješ koncem leta 2000 in več litrov mleka, če tudi si kupil kravo sicer dobrega mlečnega plemena. Postreči ji moraš z dobro krmo in sicer s tako, katera je dobro prebavljiva in sposobna za pospešitev mlečnosti. Kdor se hoče natančno o tem prepričati, potrdi naj se le na našo šolsko kmetijo in pokazal mu bom zapisnike o molžah, v katerih bo razvidel, kako naglo so vse krave popustile dobro molzti, ko so dobivale manj dobrega sena.

Naj tu navajam prav kratko za krmenje molzljivih krav sposobne rastline in v njih posebnosti kaj prištavim.

Trigonela, tudi grško seno imenovana, pospešuje mlečnost in je tudi za molzne krave jako zdrava. *Trigonela* raste tudi v revnih zemljah ter tudi sušo dobro prenaša.

Esparseta, posebno pa lucerna je za molzne krave velike vrednosti.

Grahoršica je posebno zelena kot zgodnja krma vredna, da jo živinorejci sejejo. Prav tako zelena pokošena rž, ki je gotovo prva zelena spomladanska piča.

Kumne, tudi kimeľj imenovane, naj bi nikjer na

senožetih in pašnikih, po katerih se pase molzna živina, ne pomanjkovalo, ker jako pospešuje mlečnost ter tudi ima zdravilno moč, to je, kumna brani, da živine ne napenja, posebno kedar mnogo frišne detelje dobiva. Celó mleko dobi po njej prijeten okus.

Regrat je znan kot zdravilna piča, po kateri krave dobro molzejo. Nekateri hočejo trditi, da po nobeni krmi krave toliko ne molzejo kakor po regratu. Tudi je mleko polno toľšče ali smetane.

Tudi *beli ženof* zgodaj zelen pokošen vpliva na mlečnost *Italijanska ljulika* je jako dobra za molzne krave prav tako iz vrste trav:

Francoska pahovka, timotejka, lesičji rep, svinjski rep. Prav priporočati bi morali živinorejcem še setev sirka in koruze za zeleno krmo, ker nekmalo katera druga rastlina toľiko piče donša kakor sirk zelen pokošen. Posebno sirk (*sorghum*) je za to neprecenljive vrednosti posebno za molzne krave, katerim je poletí izvrstna piča in gotovo zdravíša, manj nevarna od detelje, posebno od lucerne.

Da moramo skrbeti za naše molzne krave še v tem, da jim dajemo zdrave vode v dovoljni meri, da žeje ne trpé, je razumljivo. Ne pozabimo tudi privošiti jim na dan saj par lotov soli, katera bo izdatno pospešila prebavljanje, od katerega je odvisna pa tudi mlečnost.

Skrbimo tudi za snažnost in čisti zrak v hlevu, kateri naj bo pozimi gorak, poleti pa ne prevroč, ter obranjen nadležnih muh, sicer bodo krave ker nadlegovane in trpinčene manje molzele.

Hranjenje jabelk čez zimo.

Ni ga pod našim podnebjem boljšega sadú od jabelka, zato nam pa mora biti tudi na tem ležeče, jabelka obdržati, kolikor le mogoče dolgo časa, tem bolj, ker cena jabelk gré toľiko bolj kviško, kolikor bolj pozno je uže pozimi. Mislimo, da našim bralcem vstrežemo, ako objavimo vse ono, kar je potrebno, da se ta sad dolgo obdrži.

Prvo, na kar je posebno gledati, je skrbno odbiranje. Jabelko, katero je bilo udarjeno ali stisneno, rado gnjije. Če je tako poškodovanje tudi navidezno le na koži, vendar je ranjenega tudi nekoliko mesa. Ranjeno meso, to je, njegov sok, preide v kipenje, katero je začetek gnjilobe. Gnijilo jabelko prenese pa gnjilobo na jabelko, katerega se dotika. Gnijilo jabelko je podobno drožju v testu. Iz skušnje vemo, da je težko dobiti ljudi, kateri s potrebno pazljivostjo obirajo jabelka. Obiranje jabolok je trudapolno in dolgočasno delo, tako da dostikrat skušnjava, jablano otresti, premaga. Če jabelka tudi iz drevesa padajo, brez da bi se otokle na vejah, vendar se na tleh manj ali več obtolčejo, kar se v začetku morebiti ne zapazi. Vsled tega nastane rane na jabelku se včasih posušé, največkrat pa jabelko vendar prične gnjiti. Eno gnijilo jabelko zamore veliko škodo narediti. Na vsak način je najbolje, vsako, kolikor si bode poškodovano jabelko odstraniti od zdravih. Poškodovana jabelka se takoj porabijo, posušijo ali pa pokrmijo. Kar je pa zdravih jabolok, naj se pa dobro obrišejo ter potem na suh kraj shranijo.

Zdrava jabelka, dragocenih sort, katera se hoče ohraniti dolgo časa, spravijo se v zaboje ali sode, med posamezna jabelka pa se gips (mavec) natrese. Gips potegne na-se vlažnost, zamaši pot zraku do jabolok, hrani duh in aromo jabelkom ter vzdržuje enakomerno toploto. Jabelka zamorejo pretrpeti velik mraz, to je, če pride polagoma in ne naenkrat. Vsaka hitra me-

njava toplote provzroči raztrganje jabolčnega mesa in vsled tega gnjilobo. Jabelka dobro hranjena v gipsu, drže se dve leti in še več, ne da bi svojo dobro vonjavo in okus zgubila. Za en sod jabelk ne potrebuje se veliko gipsa, posebno če so jabelka velika; gips je najbolje dejati še le potem na jabelka, ko je enkrat sod napolnjen. S primernim in pazljivim pregibom napolnjenega sode gre gips v vse prostore med jabelka. Na ta način gré več jabelk v zaboj ali sod, kakor pa če bi skladali gips in jabelka ob enem skupaj. Na dno in na vrh dá se plast gipsa, potem pokrov pribije in vse skupaj na hladni prostor spravi. Da se jabelka dolgo shranijo, treba je se ve da, da je zaboj ali sod dober, brez špranj.

Na mesto gipsa rabijo nekateri tudi pesek. Tudi pesek je dobro sredstvo, hraniti jabelka, čeravno ni tako neprodiren za zrak kot gips. Ravno tako se dá koristno porabiti rezanica in jegličovje. Papir vodi slabo toploto in je tudi za zrak precej neprodiren, zato se včasih izplača posebno fine sorte zaviti v papir. Za domačo rabo zadostuje se ve da star papir od časnikov itd., za kupčijo treba se je pa uže posluževati belega papirja. Naj bodejo jabelka, kakor si bodi dobro v zaboj shranjena, vedno je važno, da so na hladnem prostoru shranjena.

To je tudi vzrok, da je najboljši način, jabelka hraniti, da se zaboji napolnjeni z jabelki, v zemljo zakopljejo. Nekateri se v to svrhu poslužujejo navadnih jam; vendar je dobro čez jamo narediti streho, katera jabelka varuje pred veliko mokroto. Slaba stran take shrambe je ta, da jabelka enkrat iz zemlje vzeta se le malo časa še drže.

Kmetijske novice in izkušnje.

* *Deželna komisija o zadevah trtne uši*, koja se bode v Ljubljani sestavila, obstala bode iz 6 članov. Člani te komisije bodo gosp. deželni predsednik, kot predsednik komisije, tajnik kmetijske družbe, zastopnik deželnega odbora, stalni izvedenec o zadevah trtne uši in 2 zastopnika vinorejcev iz dežele.

* *Deželna govejska razstava*, katero priredi c. kr. kmetijsko društvo v Gorici bode dné 28 septembra t. l. na živinskem trgu v Gorici.

* V nedeljo 24. t. m. odkrila se bode na Breznici na Gorenjskem spominska plošča leta 1734. rojenemu Antonu Janži, c. k. učitelju čebelarstva na Dunaji.

* *Kmetijsko tombolo* priredi 8. septembra podružnica kmetijske družbe v Vipavi.

* V Pragi bode od 14. do 16. septembra mednarodna razstava semen, krmil, gnojil, žitočistilnih in sejalnih strojev.

* Predsednik avstrijskega sadjarskega društva grof Attems priredi v teku letošnje jeseni 3 tečaje, v katerem se bode podučevalo o porabi sadja.

* *Peta razstava vitane živine* bode na Dunaji od 27. do 29. marca 1885.

* Edina zavarovalnica za živino v Avstriji „Sv. Martin“ v Marijanskih kopelih na Českem je koncem julija t. l. sledeči izkaz objavila: Polic je izdanih 8327, s kojimi je zavarovanih 15.872 kónj in 13.454 goved. Vrednost zavarovane živine je 6,058,057 gold., za kar se plača družbi na leto 163,570 gold.

* Kakor je vsacemu znano, ki ima opraviti s trto ali hmeljem, prizadenejo koli velike stroške. Skušalo

se je na razne načine storiti kole bolj trpežne, to je, jih konservirati, pa stroški tega dela niso največkrat v nobeni meri z vspehom. Impregniranje, to je, namakanje lesa z eno ali drugo kovinsko soljo je preveč zamudno in drago ter le tam z vspehom rabiti, koder se impregniranje zamore izvesti v veliki meri.

Oni del kola, koji pride v zemljo, je prav dobro posmoditi in s katranom namazati, vspeh pa vendar ni zelo dolgotrajen. Kakor poroča „Centralblatt für Holzindustrie“, je sledeči priprost način konserviranja lesa zelo vspešeu in zato tudi priporočljiv: Koli, katerim je odkrojena lubad in kateri so se posušili do dobrega na zraku, se zložijo v primerno veliko jamo. Tam zložene kole namoči s prav redkim apnom (kakor je za stene beliti) ter jih ležati pusti kakih 10—14 dni med tem, ko se vsaki dan nekoliko tacega apna prilije. Po imenovanem času se koli ven vzamejo, posušé in oni del, kateri pride v zemljo, dobro namaže s katranom. Koli, ki so bili tako impregnirani, so še danes, to je, čez sedem let popolno dobri in bodo še vsaj toliko let za rabo. „Weinbau-Zeitung“.

Tržne cene.

V Kranji, 25. avgusta 1884.

Na današnji trg je došlo 60 glav goveje živine in 32 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol. . . .	7 48	Ajda, hektol. . . .	5 52
Rež, „ . . .	6 50	Slama, 100 kil . . .	1 70
Oves „ . . .	3 25	Seno, „ . . .	2 30
Turšica „ . . .	6 50	Špeh, fr. kila . . .	62
Ječmen „ . . .	5 20	Živi prešiči, kila . . .	—

Rudolfovo, 25. avgusta 1884.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol. . . .	7 90	Ajda, hektol. . . .	5 30
Rež, „ . . .	—	Slama, 100 kil . . .	—
Oves, „ . . .	3 50	Seno, „ . . .	—
Turšica, „ . . .	5 60	Špeh, fr. kila . . .	—
Ječmen, „ . . .	—	Prešiči, kila . . .	—

V Ljubljani, 30. avgusta 1884.

Povprečna cena.

	Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.		Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 50	8 13	Sur. maslo, kila	84	—
Rež „	5 04	6 10	Jajca, jedno . .	2	—
Ječmen „	4 39	5 27	Mleko, liter . .	8	—
Oves „	2 93	3 05	Gov. meso, kila	64	—
Soršica „	—	6 50	Telečje meso, „	60	—
Ajda „	5 40	5 72	Prešič. meso, „	66	—
Proso „	5 20	5 53	Koštrun „	32	—
Koruza „	5 40	5 52	Kuretina, jedna	35	—
Krompir, 100 kil	2 40	—	Golobje, jeden .	18	—
Leča, hektoliter	8	—	Seno, 100 kil .	1 60	—
Grah „	8	—	Slama, „ . . .	1 51	—
Fizol „	8 50	—	Drva, trde, sež.	7 70	—
Gov. mast, kila	94	—	„ mehke, „	5	—
Svinska mast „	78	—	Vino, rud., 100 l.	24	—
Špeh, fr. „	66	—	„ belo, „	20	—
„ prek. „	74	—			